

מסורת הש"ס

(א) פסחים לא: גיטין לו.
קדושין ח: ז"מ פב.
(ב) מדרים לו: ז"ק ט: ז"מ כט. פב. א (ז"מ קיג).
(ז) ז"ב קיד.

תורה אור השלם

1. קושב תשיב לו את העבט כבא השמש ושב בשלמתי וברקך ורף תהיה צדקה לפניך אלקיך: דברים כד

מוסף רש"י

שקונה משכון. לכל מילי להמחייב באונסין (ב"מ פב.) כל ימי הלואה המשכון קני לו ואם נאסם חייב באונסין. שאינו עול לא כשומר חנם ולא כשומר שכר שפטורין באונסין. אלא כולו כשומר וכשמירתו עומד (פסחים א:.) ורף תהיה צדקה. כשצבת העבט כתיב. אי אמת קונה משכון איכא דקרא כהא כינה ששכר בשלמתי. ששאל לו זה דבר הקני לו, ואם אינו קונה דקרא כהא כינה ששכר מנין. על שני שכן (שם.) שמשכנו שלא בשעת הלואה. דהא קרא במשכנו ע"י שליח ז"ד כתיב. דכתיב לעיל מינה בחון פעמוד ומוקמין לה כשליח ז"ד, והוא ודאי קני, ולגבינו שאלה וליכא לדמויה למשכנו בשעת הלואה, ובהא פלוגתא דר' אליעזר המלול על המשכון קמיי (ב"מ פב.) ובשומר אברה קמייפלגי. דטעמא דר' עקיבא משום דשומר שכן מלווה והעוקב מלווה פטור מן המלוה, דאי כע"ל ר' יודן ריפתא לעיל (שם.) שומר אברה. שאלה אברה והכניסה אל תוך ביתו, כדכתיב (דברים כב) ואספתו אל תוך ביתך (שם.) וכע"ז ב"ק יז. כשומר חנם. ואינו חייב אלא בפשיעה (ב"מ כט.).

שבועת הדיינין פרק ששי שבועות מד.

דלגל שוי שיעור וזוי. עסקינן: ובדשמואל קמייפלגי. רבי אליעזר לית ליה דשמואל דמשכון שאינו שזה כל החוב אין אדם מקבלו אלא לזכרון דברים הלכך שומר חנם הוא עליו וישבע שלא פשע ושאנו צרשותו ויטול כל מעותיו ור' עקיבא דשמואל קצירא ליה שלשם משכון קבלו אכל הלווה אלף וזו בשטר אפילו רבי אליעזר מודה שהמשכון שקיבל אחריו כן לשם משכון קבלו שהרי אינו צריך לו לזכרון דברים שהשטר לו לראיה: ה"ג אי דלא שוי שיעור וזוי דכ"ע לית ליה דשמואל ובדברי יצחק קמייפלגי. רבי אליעזר לית ליה דרבי יצחק ואינו עליו אלא שומר חנם ואף על פי שהוא משכון גמור: אימור דאמר רבי יצחק שמשכנו שלא בשעת הלואה. כגון על ידי ז"ד דהכי משמע קרא דכתיב לעיל מינה בחון פעמוד והאש וגו' ואמר מ"א זה שליח ז"ד: כשומר

ובשומר אברה קמייפלגי דאיתמר שומר אברה רבה כשומר חנם

מאי טעמיה דרבי אליעזר אלא לאו בדלא שוי שיעור וזוי ובדשמואל קא מייפלגי לא בדלא שוי כ"ע לית ליה דשמואל והכא בדשוי שיעור וזוי ובדברי יצחק קא מייפלגי (דאמר רבי יצחק "מנין לבשל חוב שקונה משכון שנאמר ורף תהיה צדקה אם אינו קונה משכון צדקה מנין לו מכאן לבשל חוב שקונה משכון לימא דרבי יצחק תנאי היא ותיסברא אימור דאמר רבי יצחק שמשכנו שלא בשעת הלואה משכנו בשעת הלואה מי אמר אלא משכנו שלא בשעת הלואה כולי עלמא לא פליגי דאית ליה דרבי יצחק והכא במשכנו בשעת הלואה ובשומר אברה רבה כשומר חנם ורב

אימר דא"ר יצחק כו' ומעיקרא פשיטא ליה דשוי יודה ר"א משום דר' יצחק על כן נראה גירסת הספרים דגרסי מאי לאו אפי' דלגל שוי דרבי עקיבא אית ליה דהפסד דשמואל ורבי אליעזר לית ליה דשמואל ואפי' דשוי יטול כל מעותיו ובסיפא כשהלווה אלף וזו בשטר מודה ר' אליעזר דאזדו מעותיו משום דאורחא דמילתא כשהלווה בשטר שאין נותן לו משכון באותה שעה והוא שלא בשעת הלואה וקני משכון מדברי יצחק וכי מוקי פלוגתא דרבי יצחק לא פליגי ר' אליעזר אדרבי יצחק אלא בשעת הלואה אכל שלא בשעת הלואה מודה ר' אליעזר ולא הוה השתא אזדו מעותיו דכסיפא כאזדו מעותיו דרבי עקיבא דההיא דרבי עקיבא אזדו אפי' דמים הימירים על המשכון ובסיפא דוקא שכנגד המשכון דהא הוה טעמא משום דקנה משכון כדברי יצחק כדפרישית ומה שפירש בקונטרס כסיפא שיש שטר אין צריך משכון לזכרון דברים אכל ברישא שאין שטר הוה משכון לזכרון דברים ולא לגבינו אלא נראה לפרש קא דלמאי דמוקי לה דפליגי דשוי ליתא למימר לזכרון דברים תפיס ליה דהא לכ"ע אין משמט אפי' משכנו בשעת הלואה כדפרישית בגיטין (דף לו. ד"ה שאני) וזכל שעה (פסחים דף לו. ד"ה דרבי) "לא בדשוי וקמייפלגי בדברי יצחק. תימא דלמאי דהא פליגי דמר סבר כיון דשוי תפיס ליה כשציל החוב ורבי אליעזר סבר אע"פ דשוי לא נקיט ליה לענין שיפסיד החוב אכל דלגל שוי כ"ע לית ליה דשמואל ולפ"ה דמוקי שמואל דפריש נחא דכיון דלפי' דפריש לית ליה דשמואל סברא הוה דשוי נסמך לא תפיס ליה לענין שיפסיד החוב באצירת המשכון: צדקה מנין. דלא מיקריא דקרא אלא"כ מחסרו ממון: בזבאן "באע"ה שקונה משכון. נראה דאין מתחייב באונסין אלא הוה כמו שומר שכר כדמוכח ס"פ האומנין (ז"מ דף פב. ושם) דעבי לאוקמא הא דתנן הלווה על המשכון ש"ש משכנו כלא בשעת הלואה וכדברי יצחק וכן מוכח בה"ג דשומר שכר הוה: שומר אברה רב יוסף אמר בו. פסק ר"מ דהלכה כרז יוסף דאמר צפרק אין צין המורד (מדרס דף לו.) דכ"ע אית ליה פרוטה דרבי יוסף ואין נראה מהם כלל דרבי נמי מודה דאי אמי עניא דלא כע"ל למיתב ליה דאמי נמי לית ליה דעווקב כמלוה פטור מן המלוה אלא דס"ל דמשום הנאה פורתא כזאת דלא שכיחא לא חשיב שומר שכר וקצת משמע באלו מציאות (ז"מ דף לו. ושם) דהלכה כרז יוסף גבי ההיא דדריש התם השז תשיב אין לי אלא לצינו לגינתו ולחורבתו מנין ת"ל תשיב מ"מ ודיקא סתמא דהש"ס ה"ד אי דמינטרא פשיטא אי דלא מינטרא אמאי לעולם דמינטרא והא קמ"ל דלא צעין דעת צעלים וכדברי אלעזר והיינו כרז יוסף כדמוכח בריש הכונס (ז"ק דף נו. ושם) דפרקין מינה רבה לרז יוסף וצני למידק דמריבין חורבתו שאינה משתמרת דאי משתמרת היינו כרז יוסף כדמוכח שומר חנם הוה ומשני רז יוסף לעולם דמינטרא וכרבי אלעזר וי"ל דרבה קיצלה מרז יוסף משום דלדידיה נמי לא ניחא דהא מודה רבה לרז יוסף צעלי חיים דנקטו ליה ניגרי צרייתא דצעו נטירותא איתרא כדלמר התם וקרא צעלי חיים כתיב לא תהא את שור לזכר ויהי צעלי צעלי דרביא דקרא ארון תעשה ארון משכנו ועוד דהוה צריך לומר דאסמכתא בעלמא אלא דהא טעמא דרבה דהוה ש"ח משום דמאי הנאה קממטי ליה א"נ איצטריך קרא לאשמועינן דלא נישכזיה ש"ש משום פרוטה דרבי יוסף או משום דרומחא שעצדיה צע"כ ועי"ל דרבה לא קיצלה אלא מתחלה לא עלה על דעתו להוכיח דינו מזה אלא לאסמכתא בעלמא נקט קרא לדבריו וצרייתא דהכונס (שם) דדריש מקרא דהוה ש"ח אסמכתא היא ורבה נמי מודה דעיקר קרא לא אהא אלא כדברי אלעזר כדמסיק הש"ס צפרק אלו מציאות (ז"מ דף פב. ושם) וסוגיא דהתם אהא נמי כוונתה וה"פ אי דמינטרא למר מגביה ולמר מפשיעה פשיטא דלאשמועינן דש"ח הוה לא איצטריך קרא כדפרי' ומינטרא דאלו מציאות לרבה כלא מינטרא דהכונס (ז"ק דף נו. ושם) ולפירוש הקונטרס נראה היה דהלכה כרז יוסף דפריש לימא דרבי יוסף תנאי היא ומילתיה דרבה ודאי תנאי היא דר"ע לית ליה דרבה וקי"ל כר"ע אכל אין לפרש כן אלא אדרבה אית לן למימר דרבה ודאי לאו תנאי היא אלא כ"ע אית ליה דרבה ובדשמואל קמייפלגי ור"ע מודה דש"ח הוה על המשכון מה שהוא יותר על החוב אכל כנגד החוב מפסיד מטעמא דשמואל אפי' לפרי"ה אע"ג דלא פריש כמפורש דמי כדפרי' לעיל ומתני' דסלע הלויתני עליו ז"ל דאזד המשכון היינו בפשיעה דאי לאו הכי לא היה מחייב צמה שהוא יתר על החוב ואדרבה יש להוכיח דהלכה כרבה כדמסיק הש"ס כהאומנין (ז"מ דף פב. ושם) אלא מחוורתא מתני' דלא כרבי אליעזר והשתא לוקמה ככ"ע לרז יוסף כמלוה שא"צ למשכון אלא משום דקי"ל כרבה כדמסיק אליבא דהלכתא ועוד ראייה מפרק א"מ (שם דף כט. ושם) גבי פלוגתא דרבי טרפון ור"ע דמה יהיו בדמים מוכה צגמי' לרז יוסף דמשום דשור ליה רבנן לאישתמושי בכו הוה עלייהו שואל ובסיפא המפקיד (שם מג.) גבי מפקיד מעות אכל שולחני ס"ל לר"נ דקיימא לן דהלכתא כוותיה דידיה דאף ע"פ שמשמט צהן לא מחייב באונסין והיינו דלא כרז יוסף ואין לחלק משום דגבי אצירה בלא"ה הוה ש"ש צלה היתר תשמיש לפיכך על ידי היתר תשמיש נעשה שואל דאטו אם יוסף שכן לש"י נעשה שואל ועוד דקי"ל י כרבה לגבי רז יוסף דר משה עניו ומתא א"פ שיש מפרשים דשינו דוקא כמילי דצבא בתרא ליתא דצפרק מי שאלחו מי שאלחו (גיטין דף עז. ושם) פריך והא קי"ל כרבה והשתא לא דלמני' צפ"ק דפסחים (דף ה:) גבי חמץ כיון דאילו מיגיב או מיתביד צרשותייכו קאי כדידכו דמי היינו מיגיב או מיתביד צבאונס דאי לא מחייב צבאונסין אפי' מיחייב צבאונסין גניבה ואצירה אין זקוק לצער דאי לאו הכי ישראל שהלוה לעכו"ם על חמנו יאסר כהנאה צל דר' יצחק ורבנן נמי אמאי פליגי שהרי חייב צבאונסין גניבה ואצירה מדשמואל דקיימא לן כוותיה כיון דקיימא לן כרבה אלא ודאי כיון דלא מחייב צבאונסין לא מיקרי חמנו מיהו מדברי יצחק אע"ג דלא מחייב צבאונסין כדפרי' לעיל אסור כהנאה כיון דקני ליה והוה שלו אכל שומר לא מחייב לצער אם לא מקבל עליו אחריות אונסין מיהו אי הוה פסקין כרז יוסף לא היינו צריכין לומר שצריך אחריות אונסין לענין חמץ דאיצטריך דרבי יצחק לאסור חמנו של עכו"ם הממושכן ביד ישראל דפרוטה דרבי יוסף לא שייך צעכו"ם דליכא מלוה ועוד דלפי' שומר שכר גמור לעכו"ם לא מחייב דגבי שומרים כתיב רעהו ואיכא למעוטי עכו"ם כמו הקדש ובה"ג כהלכות פסח כתב דחייב לצער אם קיבל אחריות דגניבה ואצירה:

עין משפט
נר מצוה

פג א מיי פ"י מהל' שניות הלכה א עין כהשגות וזמ"מ סתם עשין דר טוש"ע חו"מ סי' עב סעיף ג:

רבינו חננאל

בהא קתני ר' אליעזר ישבע ויטול מעותיו. ואי בדלא שוי שיעור וזוי בהא לימא רבי עקיבא יכול לומר לו כלום הלויתני אלא על המשכון אבר המשכון אברו מעותיו אלא לאו בדלא שוי שיעור וזויה. ובדשמואל פליגי בדפריש רבי עקיבא אית ליה הא דשמואל ואמר כיון דפריש וקבליה הא דרבי יצחק ור' אליעזר לית ליה הא דשמואל ואפילו בדפריש. ודחינן כולי עלמא לית להו דשמואל ואפי' דפריש וקבליה לית ליה הא דהא. והכא בדשוי שיעור וזוי. ובדברי יצחק פליגי דאמר מנין לבשל חוב שקונה משכון שונאמר ורף תהיה צדקה. אם אינו קונה צדקה אלא מנין מכאן לבשל חוב שקונה משכון. וכשמוחזיר ובעליו ממנו נותן לו לפיכך כתיב ורף תהיה צדקה. ר' דר' יצחק. ור' אליעזר לית ליה: ודחינן וכי אית ליה יצחק תנאי היא ואמרין ותסברא והא ר' יצחק לא אמר אלא כשמשכנו שלא בשעת הלואה כדכתיב קרא כי תשה ברקך וגו' משכנו בשעת הלואה מי אמר ר' יצחק שקונה משכון. אלא (א) קשיא להו לרבנן (ב) דתנן (שביעית פ"י מ"ב) המשכון והמסור שטרותיו לכ"ז אין משמטין מאי טעמא דהא משכנו בשעת הלואה. היא. וקאמרין (גיטין מ.) הא מני ר' יצחק היא דאמר בעל דקונה משכון. והכא במשכנו בשעת הלואה ובשומר אברה פליגי. רבה אמר כשומר חנם.

(א) כלשון זה נמצא ג"כ בחי' הרי"י מנח"ל ע"ל פ"י ע"ס היטב וקצת משמע שם שפי' כחזק ק' לפניו גמ' ואולי מוכח הוספה מרבנן סבורא וי"ע.

(ב) פלן חסר סיום קושיו וז' ואמנם בחי' הרי"י מנח"ל ע"ל הו"א בשלמות ע"ש.